

Potravinárska komora Slovenska a Republiková únia zamestnávateľov kritizujú označovanie GMO.

Chcú, aby sme jedli neoznačené GMO potraviny?

(Naš názor na ich pripomienku s analýzou)

Trnava, 27.2.2024. Potravinárska komora Slovenska a Republiková únia zamestnávateľov predložili rovnaké zásadné [pripomienky](#), ktorými kritizovala označovanie produktov z nových GMO. Bez označenia budú však spotrebiteľia kupovať GMO potraviny bez toho, aby o tom vedeli. Urobili tak v rámci pripomienkového [konania](#) k predbežnému stanovisku Slovenska k návrhu Európskej komisie na radikálnu dereguláciu nových GMO vyrábaných novými genomickými technikami (NGT). Vzhľadom na to, že obe únie sú relatívne významné organizácie, podľa nášho názoru sú ich pripomienky naozaj tragické a podkopávajú si hodnovernosť. Na základe argumentov uvedených v ich pripomienke myslíme, že sa stavajú proti slovenským spotrebiteľom, alebo o problematike nemajú dostatok informácií, no to ich v žiadnom prípade neospravedlňuje.

Pozrime sa, čo všetko v ich pripomienke uviedli (bude to v *kurzívě*) a rozoberme si to. Treba však pred tým jasne poznamenať, že sa jedná o nové GMO, keďže produkty NGT sú GMO, [rozhodol](#) tak Európsky súdny dvor a uvádza to aj samotný návrh Komisie (článok 3, strana 27).

1. Na začiatku uvádzajú „*RÚZ uplatňuje pripomienku k pozmeňujúcim návrhom AMD 243, AMD 264 a AMD 265 - problematika označovania výrobkov kategórie 1 NGT.*“ Zrejme si pomýlili inštanciu, lebo o uvedených návrhoch sa rokovalo v Európskom parlamente. V pripomienkovanom predbežnom stanovisku Slovenska tieto pozmeňovacie návrhy nefigurovali.
2. „*Požiadavka označovať výrobky kategórie NGT kategórie 1 v celom hodnotovom reťazci by bola v rozpore s účelom návrhu Komisie, ktorým je regulovať rastliny kategórie 1 NGT ako prirodzene sa vyskytujúce odrody na trhu, keďže sú s nimi rovnocenné. Založiť rozhodnutie o označovaní na nových technológiách používaných na výrobu výrobku je často máťuce a nevhodné na daný účel. Označovanie by malo vychádzať z vlastností výrobkov a NGT kategórie 1 sú rovnocenné s prirodzene sa vyskytujúcimi odrodami.*“ Obe organizácie nekriticky opakujú, že nové GMO 1.kategórie sú rovnocenné s prirodzene sa vyskytujúcimi odrodami. Táto údajná rovnocennosť bola však mnohokrát vyvrátená. Mnohí vedci ([vrátane odborníkov z francúzskej národnej agentúry ANSES](#) a [nemeckej spolkovéj agentúry pre ochranu prírody BfN](#)) odmietli predpoklad Komisie o rovnocennosti medzi rastlinami NGT kategórie 1 a rastlinami šľachtenými konvenčne. Kategorizácia NGT je svojvoľná a bez vedeckého základu. Rastliny NGT môžu mať potenciálne riziká porovnateľné s inými technikami genetického inžinierstva a môže zmeniť rastliny spôsobmi, ktoré idú nad rámec konvenčného šľachtenia. [Dôkazy](#) ukazujú, že úprava génov (aj keď sú zamýšľané len veľmi malé zmeny) môže viesť k zmenám, ktoré by bolo nemožné alebo veľmi ťažké získať konvenčným šľachtením alebo dokonca náhodným šľachtením mutagenézou. Organizácie ďalej tvrdia, že označovanie môže byť máťuce a je podľa nich v rozpore s účelom návrhu Komisie. Možno im neprekáža, že návrh sa jasne prikláňa na stranu GMO priemyslu, a že neoznačovanie je naopak v rozpore s právom spotrebiteľov na slobodný výber a informácie, a s postojom občanov, ktorí podľa prieskumov odmietajú GMO a vyžadujú označovanie.
3. „*Transparentnosť týkajúca sa rastlín kategórie 1 NGT sa zabezpečuje vytvorením verejnej databázy, označovaním osiva a zahrnutím zmienky do katalógov stanovených v právnych predpisoch o PRM/FRM, že daná odroda je rastlinou NGT kategórie 1. Táto požiadavka, ktorá by sa zameriavala na informovaných a odborných*

prevádzkovateľov, by už zabezpečila transparentnosť a umožnila prevádzkovateľom na začiatku potravinového reťazca – od šľachtenia až po produkciu osív – identifikovať produkty získané z NGT a podľa toho prijímať rozhodnutia o nákupe.“ Toto je síce pekne a bezpečne znejúce, ale máme za to, že opak je pravdou. Tento navrhovaný systém nezaručuje bezpečnosť a práva na informácie pre koncových spotrebiteľov. Ak niektorý výrobca použije vedome, alebo nevedome na výrobu potravín nové GMO, nemusí to na obale výrobku pre spotrebiteľa uvádzať. Takže žiadna transparentnosť sa pre spotrebiteľov v celom výrobnom reťazci nezabezpečuje. Označovať sa majú len osivá.

4. *„Pokiaľ ide o požiadavky na označovanie GMO, označovanie výrobkov kategórie 1 NGT môže spotrebiteľ vnímať negatívne a de facto zvyšuje skepticizmus voči výrobkom kategórie 1 NGT z dôvodu nedostatočného pochopenia rozdielov medzi GMO a výrobkami kategórie 1 NGT. Okrem toho by sa riziko "informačného preťaženia" malo jasne posúdiť z hľadiska chápania spotrebiteľa, aby sa predišlo akýmkoľvek nejasnostiam a aby sa zabezpečilo, že spotrebiteľia budú môcť prijímať jasné a informované rozhodnutia.“* Takže tu sa tvrdí, že označovanie môže vnímať spotrebiteľ negatívne a spôsobí skepticizmus bez pochopenia rozdielov NGT od GMO. No a čo? Veď nech si spotrebiteľ vyberie čo chce, nie to čo chce GMO priemysel. A čo sa týka rozdielov, tie sa stierajú už samé, produkty NGT sú tiež GMO /nové GMO/, je to uvedené aj v návrhu Európskej komisie. Nepredstavujú nižšie riziko ako pôvodné GMO vyrábané starými technikami, a teda by mali zostať regulované podľa súčasne platnej legislatívy. V takom zmysle rozhodol aj Európsky súdny dvor, čo Európska komisia vo svojom návrhu na dereguláciu nových GMO/NGT ignoruje. Obe organizácie na jednej strane vyzdvihujú potrebu jasného a informovaného rozhodnutia spotrebiteľov, no označovanie nechcú a obávajú sa akéhosi informačného preťaženia, pritom GMO označovanie je zavedené v EÚ už roky.
5. *„Označovanie kategórie 1 NGT by podstatne oslabilo výskum a inovácie, pokiaľ ide o prechod na udržateľnejšie potravinové systémy (napr. zmena klímy), ako aj podporu zdravšieho stravovania spotrebiteľov.“* Tak toto nepotrebuje ani komentár. Označenie má oslabiť výskum a inovácie? Myslíme, si že označenie bráni hlavne v predaji netestovaných GMO, ktoré verejnosť odmieta. Tu sú aj lišiacky opakujú argumenty, že NGT majú prispieť udržateľnejším potravinovým systémom a k zdravšiemu stravovaniu. To to sú propagandistické tvrdenia GMO priemyslu, ktorými chcú hraním na city dosiahnuť uvoľnenie pravidiel pre ich produkty, samozrejme bez dôkazov. Podobné tvrdenia hraničiace so zázrakom nám sľubovali aj pri pôvodných GMO, no nič sa nenaplnilo. Teraz máme týmto sľubom veriť?
6. *„Povinné označovanie kategórie NGT 1 by takisto negatívne ovplyvnilo efektívnosť potravinových dodávateľských reťazcov (napr. musia sa zaviesť zariadenia na oddelené skladovanie, výhradné výrobné linky a prepravné operácie), čo by viedlo k nedostatočnej efektívnosti a vytváraniu väčšieho množstva odpadu.“* No a to všetko za cenu toho, že občania nebudú vedieť, že konzumujú a používajú nové GMO, bez hodnotenia rizík, čo môže priniesť riziká pre zdravie a ŽP?
7. *„Označovanie výrobkov kategórie 1 NGT spôsobuje ťažkosti pri ich sledovaní v celom dodávateľskom reťazci. Ako môže označovanie spôsobiť ťažkosti pri ich sledovaní?“*
8. *V súčasnosti nie je k dispozícii žiadna analytická metóda na zistenie väčšiny produktov kategórie 1 NGT, ktoré sú rovnocenné prirodzene sa vyskytujúcim odrodám. V dôsledku toho sa prevádzkovatelia môžu spoliehať len na systémy písomnej dokumentácie, pokiaľ ide o vysledovateľnosť, najmä pokiaľ ide o dovážané krmivá a potraviny. To predstavuje významnú výzvu pri udržiavaní účinných záznamov o vysledovateľnosti. Dodávatelia z krajín, v ktorých sú niektoré závody NGT oslobodené od požiadaviek na sledovateľnosť a označovanie, môžu mať ťažkosti s plnením predpisov EÚ. V dôsledku toho si spoločnosti EÚ nemusia byť isté, či dovážané výrobky alebo zložky pochádzajú z týchto vyňatých závodov kategórie 1 NGT, keďže*

neexistuje analytická metóda na overovanie.“ Takže kvôli uvedeným ťažkostiam máme zrušiť označovanie pre spotrebiteľa a potrebnú dokumentáciu? Pri starých GMO to fungovalo, bude aj pri nových GMO. Nemyslím si, že analytické metódy sa nedajú vyvinúť. Na jednej strane sa tvrdí, že nie je možné nové GMO plodiny detekovať, lebo sú rovnocenné s prirodzenými, na druhej strane si ich GMO priemysel patentuje. Ak si niekto niečo patentuje, znamená to, že je v ňom invenčný prvok, ktorý ho odlišuje od prirodzených druhov. To samo o sebe je dôkaz, že nové GMO nie sú totožné s konvenčne šľachtenými plodinami. Tvrdíme, že ak poznáme invenčný prvok v DNA rastliny, vieme vyvinúť detekčnú metódu. Je to len ďalší prevzatý naratív GMO priemyslu.

9. *„Rozdielny vývoj regulačného rámca pre NGT v mnohých krajinách môže zvýšiť potenciálne výzvy v medzinárodnom obchode s komoditami a hraničných kontrolách, najmä ak by európski obchodní partneri oslobodili závody kategórie 1 NGT od povinností vysledovateľnosti a označovania. Táto výnimka v iných krajinách by mohla spôsobiť neistotu a ťažkosti pri zabezpečovaní súladu s európskymi požiadavkami, čo by mohlo mať vplyv na obchod s tretími krajinami.“* Tu sa uprednostňujú údajné ekonomické vplyvy pred bezpečnosťou potravín v EÚ. Označovanie pri starých GMO v EÚ fungovalo, bude aj teraz. Nadnárodné koncerny vo väčšine sídlia mimo EÚ, si už teraz patentujú NGT a ich produkty, to samo o sebe môže mať výrazný vplyv na suverenitu a sebestačnosť EÚ poľnohospodárstva a potravinárstva.
10. *„V tejto súvislosti môžu MSP čeliť značným výzvam v dôsledku nákladov spojených s regulačnými prekážkami a neistotou týkajúcou sa prijatia zo strany spotrebiteľov. MSP by boli nútené úplne upustiť od používania inovácií závodov kategórie 1 NGT.“* Malé a stredné podniky MSP sú ohrozené práve dereguláciou nových GMO, nie ich reguláciou. Patenty na NGT a ich produkty vlastní zopár nadnárodných koncernov. V prípade deregulácie nových GMO budú MSP ohrozené, pretože ak by chceli používať NGT a produkovať nové GMO, museli by platiť nemalé licenčné poplatky. Dereguláciou hrozí koncentrácia trhu v rukách pár firiem.

Návrh Komisie na dereguláciu nových GMO ruší hodnotenie rizík, označovanie a možnosť zákazu pestovania pre veľkú časť GMO. Musí byť odmietnutý, nové GMO vyrábané pomocou NGT musia zostať regulované podľa súčasne platnej EÚ legislatívy o GMO, ktorá prikazuje označovanie, vysledovateľnosť a povinnosť hodnotenia rizík od prípadu k prípadu. V tomto kontexte bola aj občianska [hromadná pripomienka](#), ktorú sme iniciovali. Potravinárskej komore Slovenska a Republikovej únii zamestnávateľov odporúčame, aby si pri tak závažných a kontroverzných témach, preštudovali okrem A aj B. Rovnako im odporúčame, aby udržiavali rovnováhu a brali ohľad na občanov, ako spotrebiteľov, lebo tí produkujú zisky zamestnávateľom a potravinárom, ktorých zastupujú. V opačnom prípade to prispeje k rastúcej nedôvere verejnosti.

S pozdravom

Občianska iniciatíva Slovensko bez GMO;

Kontaktná osoba: Ing. Peter Sudovský, e-mail: info@vsetkoogmo.sk; tel: 0915115084; web: www.slovenskobezgmo.org

Poznámka: Pretrváva snaha zahmlievať, že NGT a ich produkty nie sú GMO. NGT podľa rozhodnutia Európskeho súdneho dvora nie sú menej rizikové ako pôvodné GMO a musia spadať pod EÚ legislatívu o GMO a teda sú GMO. Samotný návrh Komisie tiež uznáva, že nové GMO sú GMO (článok 3, strana 27). GMO sú organizmy, ktorých genetický materiál bol pozmenený spôsobom, aký sa prirodzene nevyskytuje. Produkty NGT rozhodne pod túto definíciu spadajú.